

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Факультет економіки моря

Кафедра фінансів

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри фінансів

_____ Георгій РОГОВ

«__» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «Оцінка фінансової стійкості підприємства»

Виконав студент 4441 групи

— _____ Тетерін О.О.
(підпис) (П.І.Б.)

Керівник роботи

д.е.н., професор _____

(посада, науковий ступень, вчене звання)

_____ Рогов Г.К.
(підпис) (П.І.Б.)

Миколаїв 2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра фінансів

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

доцент, к.е.н. Пащенко О.В.

(підпис)

« »   2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту Тетеріну Олександр Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оцінка фінансової стійкості підприємства

Керівник роботи: д.е.н., професор Рогов Георгій Константинович

Затверджені наказом ректора № 328-уч від “12” квітня 2023 року

2. Термін подачі роботи 12 червня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи Фінансова звітність АТ «НЗФ» за 2018-2020 роки
Нормативно-законодавча база

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів) розкрити сутність поняття фінансової стійкості та його зв'язку з ліквідністю, основні показники та методи для аналізу стану цих показників; проаналізувати стан фінансової стійкості підприємства «НЗФ» та загальні тенденції, котрі притаманні йому впродовж останніх років; розробити заходи для покращення стану ліквідності та фінансової стійкості на підприємстві «НЗФ».

5. Перелік презентаційних матеріалів:

1. Аналіз коефіцієнтів ліквідності та фінансової стійкості підприємства АТ «НЗФ» за 2018-2020 роки. 2. Рівень прибутків(збитків) та рентабельності підприємства АТ «НЗФ» за 2018-2020 роки. 3. Шляхи покращення стану фінансової стійкості АТ «НЗФ». 4. Санаційні заходи для виведення підприємства з скрутного становища. 5. Впровадження системи ранішнього попередження для підприємства АТ «НЗФ».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
IV	Мозговий А.М.		

7. Дата видачі завдання _____ 06.02.2023 _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Но мер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	6.02.-10.02.23	
2	Складання змісту та узгодження з керівником	13.02.-24.02.23	
3	Вивчення літературних джерел	13.02.-24.02.23	
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	27.02.-10.03.23	
5	Розробка теоретичного розділу	13.03.-25.03.23	
6	Розробка аналітичного розділу	3.04.-30.04.23	
7	Розробка проектного розділу	05.04.-28.05.23	
8	Розробка спеціального розділу	5.04.-28.05.23	
9	Розробка вступу, висновків, списку джерел	28.05.-04.06.23	
10	Розробка презентації та доповіді	2.06.-14.06.23	

Студент

(підпис)

____ Тетерін О.О. ____

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Рогов Г.К. ____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Вступ.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Фінансова стійкість: сутність та основні способи оцінки.....	7
1.2. Економічна сутність ліквідності та її показники.....	12
1.3. Системи оцінки і управління фінансовою стійкістю та ліквідністю підприємства.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ АТ «НЗФ».....	21
2.1. Коротка характеристика підприємства АТ «НЗФ».....	21
2.2. Аналіз ліквідності підприємства	23
2.3. Оцінка фінансової стійкості підприємства.....	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	32
3.1. Поради для підвищення показників фінансової стійкості підприємства	32
3.2. Санаційні заходи для підприємства «НЗФ».....	37
3.3. Впровадження системи ранішнього попередження для контролю показників фінансової стійкості.....	40
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ.....	44
4.1. Політика охорони праці на підприємстві «НЗФ».....	44
4.2. Екологічний вплив підприємства «НЗФ».....	47
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	52
Додатки.....	57

ВСТУП

Останнім часом українські підприємства функціонують у надзвичайно важкому зовнішньому середовищі, обумовленому пандемією та неспровокованою збройною агресією. Як наслідок, багато суб'єктів господарювання зазнали суттєвих збитків і навіть опинилися на межі банкрутства. Це підвищило значущість задачі забезпечення корпоративної фінансової стійкості. Фінансова стійкість підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні розширеного відтворення та прибутковості у майбутньому. Це здатність підприємства здійснювати свою діяльність в напрямку розвитку, при цьому зберігати рівновагу власних активів і пасивів у середовищі, яке постійно змінюється.

Отже дослідження факторів формування фінансової стійкості підприємства і методів її підвищення набуває особливої актуальності.

Теоретичним і практичним аспектам забезпечення фінансової стійкості підприємств присвячено чимало наукових досліджень. Відомими є роботи таких авторів: Тютюнник Ю, Дорогань-Писаренко Л, Халатур С, Польова Т, Кравцова Ю, Терен Г. Сітак І.Л, Мурашко І.М, Пігуль Н.Г, Клименко А.В, Пігуль Є.І. та інші.

Аналіз зазначених праць показав, що не зважаючи на достатньо глибоке опрацювання проблеми деякі питання досі є дискусійними.

Метою курсової роботи є розкриття теоретичних і практичних засад оцінки показників ліквідності та фінансової стійкості підприємства та розробка напрямів їх покращення.

Відповідно до сформульованої мети були поставлені такі завдання:

- розкрити сутність поняття фінансової стійкості та його зв'язку з ліквідністю, основні показники та методи для аналізу стану цих показників;

- проаналізувати стан фінансової стійкості підприємства «Нікопольський Завод Феросплавів» та загальні тенденції, котрі притаманні йому впродовж останніх років;

- розробити заходи для покращення стану ліквідності та фінансової стійкості на підприємстві «Нікопольський Завод Феросплавів».

Об'єктом дослідження є процес формування показників ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Предметом дослідження є методи управління фінансової стійкості на підприємстві «Нікопольський Завод Феросплавів».

Курсова робота складається з трьох розділів. В першому розділі розкрито сутність фінансової стійкості та ліквідності та теоретичні основи оцінки її рівня. В другому розділі проведений аналіз фінансових показників підприємства «Нікопольський Завод Феросплавів», а в третьому запропоновано шляхи покращення його фінансової стійкості та комплекс санаційних заходів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансова стійкість: сутність та основні способи оцінки

В умовах постійних змін в економічному середовищі, а також проблем, з огляду на складну політичну ситуацію, кожне підприємство прагне покращити ефективність власних економічних рішень та загальний стан компанії. Через це необхідно чітко усвідомлювати фінансове становище компанії. Одним з основних показників, які демонструють стан підприємства є фінансова стійкість підприємства.

Фінансова стійкість – це комплексне поняття, до визначення та трактування якого наразі не існує єдиної думки. Так Докієнко Л.М. у вузькому розумінні розглядає фінансову стійкість підприємства як результат ефективного управління структурою капіталу, активів та грошових потоків підприємства[1]. В більш широкому плані фінансову стійкість розглядають як певний економічний стан, або рівень забезпеченості. Загалом можна виділити декілька окремих підходів визначення фінансової стабільності:

- як певний стан підприємства, або його фінансових ресурсів, за допомогою якого досягаються основні цілі підприємства та параметри його розвитку;
- як здатність або спроможність підприємства виконувати власні зобов'язання та досягати певних, встановлених результатів;
- як інтегральна чи узагальнююча характеристика підприємства в цілому або його фінансового стану;

- існують і інші підходи, але їх доволі важко систематизувати через більшу різноманітність[2].

Визначення деяких науковців згідно різних підходів представлені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» різними
науковцями

Науковець	Визначення
1	2
І.А. Бланк [3]	Стабільний фінансовий стан підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів
Савельєва А.О. [4]	Фінансова стійкість – це комплексна характеристика фінансового стану підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати і розвиватися.
Москалець К.М. [5]	Фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів, тому їх слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення й використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання
Цал-Цалко Ю.С. [6]	Рівень забезпеченості потреб господарської діяльності фінансовими ресурсами щодо їх наявності, розміщення і використання

Продовження табл. 1.1.

1	2
Коваль О. А. [6]	Здатність підприємства стабільно забезпечувати свій розвиток переважно за рахунок власного капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності навіть в кризових умовах.

З огляду на предмет дослідження, було вирішено зупинитися на такому трактуванні даного поняття: фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке означає здатність підприємства функціонувати, забезпечувати наявні борги, зберігати кредитоспроможність, розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища [7].

На фінансову стійкість підприємства впливає велика кількість факторів, які в різній мірі залежать від самого підприємства. За цією ознакою можна виділити зовнішні та внутрішні фактори. До зовнішніх факторів відносять: податкову та кредитну політику держави, інфляційні процеси, загальні економічні умови господарювання, соціальну ситуацію у суспільстві та кон'юнктуру ринку. До внутрішніх відносять саму ситуацію на підприємстві та його операційні, фінансові та інвестиційні рішення.

Слід зазначити, що внутрішні та зовнішні фактори взаємопов'язані, але їх вплив на фінансову стійкість підприємства може бути різноспрямованим, тобто одні чинники діють позитивно, інші – негативно. Тому позитивний вплив певного фактора може бути знижений або повністю елімінований негативним впливом іншого, більш вагомого фактора[3].

Згідно робіт Н. А. Кизима, В. А. Забродського, В. А. Зінченко та Ю. С. Копчак можна виділити чотири життєво необхідних принципів для підтримки фінансової стійкості підприємства:

– принцип раціональної політики залучення позикового капіталу, який ґрунтується як на ефекті фінансового важеля, так і на необхідності забезпечення фінансової незалежності для компанії;

- принцип необхідної і достатньої прибутковості функціонування капіталу передбачає, рівень економічної рентабельності, що забезпечуватиме збільшення власного капіталу підприємства в розмірі, необхідному для його сталої роботи;

- принцип підтримки ліквідності функціонуючого капіталу на оптимально необхідному рівні (ліквідності) передбачає підтримку певного співвідношення між групами залучених і власних оборотних коштів та їх розміщення;

- принцип необхідного рівня динамізму функціонування капіталу (оборотності) передбачає достатню швидкість обороту функціонуючого капіталу у всіх його фазах [8].

Для оцінки рівня фінансової стійкості підприємства можливо використовуючи такі групи показників:

- абсолютні, які відображають рівень забезпеченості запасів джерелами формування;

- відносні, які характеризують фінансову стійкість підприємства з погляду структури і стану майна та джерел формування капіталу;

- показники порогу рентабельності та запасу фінансової міцності підприємства [9].

Основною групою показників, що найчастіше використовуються для оцінки фінансової стійкості підприємства є відносні показники, вони розраховуються на основі загальної фінансової звітності підприємства, а саме форми фінансової звітності № 1 «Баланс».

Для дослідження фінансової стійкості було обрано такі відносні коефіцієнти:

- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт маневреності власних коштів.

Коефіцієнт фінансової незалежності визначається, як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу та характеризує ступінь

незалежності підприємства від зовнішніх запозичень та розраховується за формолою:

$$K_{\text{фін. нез.}} = \frac{BK}{BB} \quad (1.1)$$

де $K_{\text{фін. нез.}}$ – коефіцієнт фінансової незалежності;

BK – власний капітал;

BB – валюта балансу[10].

Коефіцієнт маневреності власних коштів розраховується наступним чином:

$$K_{\text{мвк}} = \frac{BK - AH}{BK} \quad (1.2)$$

де $K_{\text{мвк}}$ – коефіцієнт маневреності власного капіталу;

BK – власний капітал;

AH – необоротні активи[10].

В залежності від забезпечення запасів та витрат можливо виділити 4 типи фінансової стійкості підприємства:

- абсолютний;
- нормальний;
- передкризовий;
- кризовий.

Абсолютний тип характеризується повною забезпеченістю запасів і витрат коштом лише власного оборотного капіталу підприємства. Станом нормальної стійкості вважається забезпеченість запасів власними оборотними коштами та довгостроковими кредитами і позиками. Нестійкий або передкризовий фінансовий стан настає коли для забезпечення запасів і витрат використовуються окрім власного оборотного капіталу та довгострокових позикових джерел, також і короткострокові банківські кредити. За умови, коли усіх зазначених джерел не вистачає для забезпечення запасів та витрат підприємства, прийнято визнавати кризовий тип фінансової стійкості підприємства [10].

1.2. Економічна сутність ліквідності та її показники

Фінансова стійкість є стратегічним показником, який, окрім згаданого вище, показує можливість сплачувати свої довгострокові зобов'язання, але в цілому неможливо вчасно сплачувати та обслуговувати свої борги без необхідного рівня вільних коштів. Отже, для забезпечення фінансової стійкості підприємства передусім необхідно мати ліквідні активи у обсязі, достатнім для погашення поточної заборгованості. Саме через необхідність аналізу можливості виконувати свої фінансові зобов'язання у короткостроковому періоді і стає потрібним вивчення стану ліквідності підприємства.

Як і з фінансовою стійкістю наразі науковці не прийшли до однієї думки з приводу визначення сутності поняття ліквідність. Наприклад, Н.В. Тарасенко під ліквідністю сприймає здатність перетворення підприємством своїх активів на гроші задля покриття усіх необхідних на цей період платежів в міру настання їх строків та враховуючи швидкість цього перетворення. Більшість зарубіжних авторів зійшлися на тому, що ліквідність — це здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання на основі перетворення складових елементів поточних активів в грошову форму. У той же час Л.А. Лахтіонова стверджує, що ліквідність суб'єкта господарювання — це здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти задля сплати поточних зобов'язань згідно з термінами їх сплати, та враховуючи прострочені борги[11]. Інші види трактування поняття ліквідності за авторами наведено у таблиці 1.2.

Отже, можна зупинитися на визначенні ліквідності підприємства, як здатності підприємства та швидкості з якою воно може перетворити оборотні активи у грошові кошти задля погашення поточних зобов'язань враховуючи терміни їх сплати та наявності прострочених боргів.

Таблиця 1.2

Визначення різними науковцями поняття ліквідності

Автор	Визначення
1	2
О. Я. Базилінська [12]	показник, характеризуючий можливість надходження грошових коштів шляхом реалізації активів та залучення додаткових зовнішніх коштів
І. П. Ткаченко [13]	здатність підприємства перетворювати свої активи в гроші для покриття необхідних платежів
А. П. Дорошенко[12]	показник, що характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства
І. О. Школьник[14]	ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення платіжних зобов'язань

Загалом, ліквідність можна поділити на три окремі категорії:

- ліквідність активів
- ліквідність балансу
- ліквідність підприємства[15].

Кожна наступна категорія є більш значущою, ніж попередня та за своєю суттю включає її в себе.

Ліквідність можливо розглядати у двох напрямках:

- як час, який є необхідним для продажу активу;

- як суму, яку підприємство отримує внаслідок продажу.

Основна формальна ознака ліквідності підприємства – перевищення (у грошовій формі) оборотних активів над поточними зобов'язаннями і забезпеченнями. Чим більше різниця у цих значеннях, тим більш сприятливим буде фінансовий стан компанії у розрізі ліквідності[15].

Для оцінки ліквідності використовується різні показники і набори показників (див табл. 1.3.).

Таблиця 1.3

Набори показників для визначення ліквідності*

Автор/показник	Коеф. абсол. ліквід.	Коеф. швид. ліквід.	Коеф. заг. ліквід.	Частка оборотних засобів у активах	Коеф. платоспр.	Коеф. крит. ліквід.
Бутинець Ф.Ф.	+	+	+	+	-	-
Лахтіонова Л.А.	+	+	+	+	+	+
Костирко Р.О	+	+	+	-	-	-
Ковальов В.В.	+	+	+	+	-	+
Бернстайн Л.	-	+	+	-	+	-
Гіляровська Л.Т.	+	+	+	-	-	-
Білик М.Д.	+	+	+	-	-	-

*Джерело: опрацьовано автором на основі [16]

Загалом пропонований список показників ліквідності та вчених, що працювали над ним значно більше, але використовувати їх всі недоцільно. По перше, велика кількість показників запропонованих авторів межується одне з одним, або є оберненою формою одне одного. По друге, при дослідженні будь якого показника варто обирати показники що б вони не дублювалися та не суперечили одне одному, тобто потрібно використовувати систему, а не якийсь випадковий набір.

Для визначення ліквідності підприємства було обрано ряд простих, але достанько об'ємних показників ліквідності:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності
- коефіцієнт швидкої ліквідності
- коефіцієнт загальної ліквідності, або коефіцієнт покриття

Коефіцієнт загальної ліквідності здебільшого пропонують розраховувати як відношення оборотних активів (оборотного капіталу) до поточних зобов'язань. Тобто, він демонструє, кількість поточних активів у грошовій формі, яка припадає на поточну вартість зобов'язань. Цінність цього показника полягає в тому, що підприємство погашає короткострокові зобов'язання зазвичай за рахунок поточних активів. Отже, ліквідним є підприємство чиї поточні активи перевищують поточні зобов'язання. Також загальний коефіцієнт ліквідності ще називають коефіцієнтом покриття.

Задовільним визнають значення цього показника у 2. Якщо відношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань нижче цієї норми, це є свідченням завищеного фінансового ризику, оскільки підприємство не в змозі оплатити свої рахунки. Якщо значення коефіцієнту набагато вище норми, ми можемо говорити про певну недоцільність використання активів підприємства та неврахування ефекту фінансового левериджу.

Коефіцієнт швидкої ліквідності схожий за своїм змістом з коефіцієнтом покриття, однак його обчислюють для вузького кола активів, а саме без найменш ліквідної їх частини, тобто виробничих запасів підприємства. Матеріальні запаси виключають не тільки тому, що вони менш ліквідні, а й через те, що кошти, які можна одержати в разі вимушеної реалізації виробничих запасів, можуть бути істотно нижчими за витрати на їх закупівлю. В умовах ринкової економіки типовою є ситуація, коли при ліквідації підприємства одержують менше половини від облікової вартості запасів.

Задовільним значенням коефіцієнта швидкої ліквідності є 0,5. У реальному житті, тим паче в умовах економіки України, багато підприємств

мають нижчий коефіцієнт швидкої ліквідності, тому треба проаналізувати тенденції зміни цього показника за певний період. Також, якщо зростання коефіцієнта швидкої ліквідності було пов'язане зі зростанням невинуватеної дебіторської заборгованості, то це демонструє недосконале управління фінансами підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує готовність підприємства негайно розрахуватися за поточними зобов'язаннями, та розраховується за формулою:

$$Kл = \frac{\Gamma + \Phi I}{ПЗ} \quad (1.1)$$

де Кл – коефіцієнт абсолютної ліквідності;

Г – гроші та їх еквіваленти;

ΦI – поточні фінансові інвестиції;

ПЗ – поточні зобов'язання[10].

Цей коефіцієнт показує, яку частину короткострокових позикових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Нормою цього показника є 0.2. На практиці фактичні середні значення коефіцієнтів ліквідності бувають значно нижчими, але це ще не дає підстави висновувати про неможливість підприємства негайно погасити свої борги, бо малоймовірно, щоб усі кредитори підприємства одночасно пред'явили йому свої боргові вимоги.

Також варто зазначити що ці показники хоча й є поширеними, але як і усі не є ідеальними для повного зображення стану підприємства. По перше, норми цих показників є загальними і не відображають умов певного ринку (країни, або галузі). По друге, показники швидкої та загальної ліквідності можливо навмисно зависити, щоб на папері зобразити більш високі результати. По третє, ці показники розраховуються за балансом і не зображають тенденції ринку, тому достовірно спрогнозувати можливе майбутнє компанії за ними неможливо.

1.3. Системи оцінки і управління фінансовою стійкістю та ліквідністю підприємства

У сучасній економіці існують різні системи для оцінки та управління фінансовою стійкістю та ліквідністю підприємства, наприклад системи SSE. Ця система включає в себе:

- визначення суттєвих факторів впливу на фінансовий стан;
- визначення внутрішніх і зовнішніх факторів впливу;
- встановлення нормативних значень внутрішніх показників та оптимальної форми зміни цих показників;
- визначення поточних значень внутрішніх показників підприємства;
- визначення періодів сезонності та факторів розміщення підприємства;
- оцінка коефіцієнта сезонності на основі лінгвістичних змінних та оцінка коефіцієнта розташування на основі стохастичних змінних;
- дефазифікація значення коефіцієнта сезонності та визначення коефіцієнта розміщення, оцінка впливу зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства;
- побудова матриці попарного порівняння зовнішніх і внутрішніх коефіцієнтів впливу на оцінку фінансову стійкість підприємства з метою визначення на її основі пріоритетності коефіцієнтів;
- дослідження керованості процесу оцінки фінансової стійкості підприємства шляхом побудови контрольних карт Шухарта для кожного коефіцієнта;
- побудова моделі інтегрального показника фінансової стійкості SSE;
- впровадження моделі оцінки фінансової стійкості за допомогою експертної системи;
- отримання результатів дослідження [17].

Після певної доробки цю систему оцінки можливо використовувати для різних галузей, проте зараз вона представлена для сфери послуг.

Для управління ліквідністю варто розглянути практику LRM за допомогою системи менеджменту MIS.

LRM (управління ризиками ліквідності) – означає управління ресурсами підприємства так, щоб запобігти неспроможності підприємства не виконати зобов'язання в момент їх погашення, або виконати, але з наступним негативним наслідком.

MIS – це інформаційна система управління, вона представляє з себе централізовану базу даних і дозволяє забезпечувати вище керівництво своєчасною інформацією для вирішення питань як операційного управління так і нормативних вимог[18].

Також для контролю стану ліквідності важливо враховувати інструменти, за допомогою яких підприємство може покривати касові розриви, що часто виникають у умовах українського ринку.

Такими інструментами є:

- овердрафтові кредити;
- випуск кредитних цінних паперів
- розрахунки векселями
- міжбюджетні перекази [19].

Варто зазначити, що кожен із цих інструментів не є ідеальним і необхідно для окремих ситуацій прораховувати більш вигідний варіант.

Формування певних резервів ліквідності важливо, але зберігання завеликих резервних коштів свідчитиме лише про недоцільне їх використання. При наявності надлишку вільних коштів підприємство стикається з зворотнім питанням. Умовами для інвестування надлишку коштів є:

- мати інформацію о наявності усіх вільних коштів та план їх подальшого поступання;
- мати розрахунки з приводу забезпеченості подальших витрат і джерел їх фінансування;

- наявність плану інвестування та готову стратегії з управління подальшими ризиками.

Висновки за розділом I.

1. Аналіз теоретичних джерел призводить до висновку, що фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке означає здатність підприємства функціонувати, забезпечувати наявні борги, зберігати кредитоспроможність, розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища.

2. Для втримання нормального стану фінансової стійкості необхідно зважати на основні принципи:

- принцип раціональної політики залучення позикового капіталу;
- принцип необхідної і достатньої прибутковості;
- принцип підтримки ліквідності функціонуючого капіталу;
- принцип необхідного рівня динамізму функціонування капіталу.

3. Для оцінки фінансової стійкості були обрані показники:

- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- забезпечення запасів і витрат власними та позиковими коштами.

4. Фінансова стійкість є стратегічним показником, який окрім згаданого вище показує можливість сплачувати свої довгострокові зобов'язання, але в цілому неможливо вчасно сплачувати та обслуговувати свої борги без необхідного рівня вільних коштів. Саме через необхідність аналізу можливості виконувати свої фінансові зобов'язання у короткостроковому періоді і стає потрібним вивчення стану ліквідності підприємства.

5. Ліквідність доцільно тлумачити як спроможність підприємства перетворити оборотні активи у грошові кошти задля погашення поточних зобов'язань враховуючи терміни їх сплати та наявності прострочених боргів.

6. Існують різні підходи та показники для оцінку стану ліквідності підприємства, але з практичної точки зору були обрані наступні:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності
- коефіцієнт швидкої ліквідності
- коефіцієнт загальної ліквідності, або коефіцієнт покриття

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ АТ «НЗФ»

2.1. Коротка характеристика підприємства АТ «НЗФ»

НІКОПОЛЬСЬКИЙ ЗАВОД ФЕРОСПЛАВІВ (далі АТ НЗФ) – це публічне акціонерне товариство, що займається виробництвом чавуну, сталі та феросплавів. Воно зареєстровано у Дніпропетровській області, м.Нікополь, вул. Електрометалургів 310 [20].

Завод був вперше запущений у 1966 році задля наповнення наявного дефіциту феросплавів і є одним з великих «гравців» на ринку постачання даної галузі. Акціонерне товариство засноване відповідно до наказу Міністерства промисловості України від 1 березня 1994 року № 43 шляхом перетворення державного підприємства «Нікопольський завод феросплавів» у відкрите акціонерне товариство «Нікопольський завод феросплавів».

5 квітня 2011 року на загальних зборах акціонерів ВАТ НЗФ було прийнято рішення про зміну найменування товариства з відкритого акціонерного товариства «Нікопольський завод феросплавів» на публічне акціонерне товариство «Нікопольський завод феросплавів» [20].

Як вже було зазначено, створення заводу було обумовлено дефіцитом феросплавів, а тому до місця будівництва та його проекту підходили доволі відповідально. Створення заводу поблизу Нікополя було обрано через наявність в регіоні великих покладів необхідної для виробництва сировини, а саме марганцевих руд, які видобувають та збагачують на Марганецькому та Орджонікідзевському (нині Покровському) гірничо-збагачувальних комбінатах; близькість вугільних родовищ, розвинена система

енергозабезпечення та транспорту; близькість регіону до основних споживачів продукції; наявність трудових ресурсів, інфраструктури та ін.

Проект заводу був розробленим у Харківському інституті «Гіпросталь». Тоді у проект заклали абсолютно нові конструкції плавильних агрегатів у розрахунку на унікальні потужності роботи

У ньому були закладені абсолютно нові для того часу конструкції плавильних агрегатів, а сам завод створювався унікальним по концентрації потужностей. Загалом встановлена потужність споживачів електричної енергії заводу дорівнює 1366 МВА, тому наявних йому аналогів знайти було неможливо. З огляду як на велику потужність так і на велику потребу у різних ресурсах безперервно велася робота по будівництву допоміжних об'єктів і розвитку інфраструктури, яка і перетворила спершу простий завод на той комплекс, яким він є зараз, максимальних виробничих потужностей було досягнуто у 1985-1990х роках.

Органами управління ПАТ НЗФ є:

- Загальні збори акціонерів;
- Наглядова рада;
- Правління;
- Ревізійна комісія.

На сьогодні продукція підприємств включає в себе:

- феросилікомарганець
- феромарганець
- флюси
- електродну масу
- матеріал з вогненно-рідких шлаків (Нікроліт)
- щебінь, пісок та щебенева-піщана суміш із шлаків від виробництва

марганцевих феросплавів

До того ж, фірма має права і сумісно з італійською компанією «SIRCHE» займається виготовленням трикотажного одягу торговельної марки «Ніка».

Склад компанії на останній звітній період складав майже 6000 робітників.

Не дивлячись на військову агресію Росії та тяжкі сьогоденні умови для праці підприємство функціонує і по сьогодні, до того ж проводить ряд соціальних програм. Так в співробітництві з керівництвом міста, районною військовою адміністрацією підприємство почали допомогу з озеленення міста, заради початку його відновлення. До цього ж, з ініціативи генерального директора Руслана Пономаренко та за узгодження з міською владою НЗФ проводив встановлення мобільних захисних споруд, які є зараз необхідністю враховуючи те, що Нікополь – це прифронтове місто.

2.2. Аналіз ліквідності підприємства

Для проведення аналізу фінансового становища, яке склалося на підприємстві спершу розглянемо стан ліквідності балансу. Оцінити ліквідність балансу можливо за допомогою порівняння пасивів і активів згідно їх ліквідності

Для цього сформуємо таблицю з розділенням на високоліквідні активи, швидко ліквідні, повільно ліквідні та важко ліквідні (див. таблиця 2.1.)

Згідно такого ж принципу, пасиви можна розділити на найбільш термінові, короткострокові, довгострокові та постійні. Подібне розділення відбувається згідно швидкості перетворення на гроші (для активів) та терміновості сплати (для пасивів)[21].

Баланс підприємства можна вважати абсолютно ліквідним, при виконанні таких умов:

$$A1 \geq P1$$

$$A2 \geq P2$$

$$A3 \geq P3$$

$$A4 \geq P4[22].$$

Таблиця 2.1

Групування активів підприємства*

Групи активів	Позначення	2018	2019	2020
Високоліквідні	A1	38829	2362	57950
Швидко ліквідні	A2	2794801	4009195	6155830
Повільно ліквідні	A3	2141814	3216878	2397020
Важко ліквідні	A4	7469318	8100965	7718659

*Джерело: опрацьовано автором на основі [23]

Для порівняння зобразимо пасиви у подібній формі (див. табл.2.2.)

Таблиця 2.2

Групування пасивів підприємства*

Групи пасивів	Позначення	2018	2019	2020
Термінові	П1	5452971	8119675	11389648
Короткострокові	П2	12505	580	717
Довгострокові	П3	6087484	6147844	1139053
Постійні	П4	790637	898062	3348374

*Джерело: опрацьовано автором на основі [23]

Порівнявши значення відповідних груп ми бачимо, що зазначені вище умови не виконуються. Так у 2018 році значення A1 та A3 значно менше ніж відповідна їм група з пасивів. У 2019 році ця картина повністю повторюється. А ось у 2020 тільки відношення показників A1 та П1 не відповідає необхідному критерію. Отже, через те, що є хоча б одна невідповідність ми вже не можемо говорити про високу ліквідність балансу вивчаємого підприємства.

Для подальшого аналізу використаємо відносні показники, які було описано вище. Для розрахунку знадобляться данні з Балансу підприємства за декілька звітних років, що відображено в таблиці 2.3:

Таблиця 2.3

Данні балансу для розрахунків*

Показник	Звітний рік		
	2018	2019	2020
Оборотні активи	4946162	7208153	8552850
Гроші та їх еквіваленти	38829	2362	57950
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0
Запаси	1107280	2018400	2319741
Поточні зобов'язання	5465476	8263212	11784082

*Джерело: опрацьовано автором на основі [23]

Навіть не проводячи розрахунки для коефіцієнтів ми бачимо, що підприємство зовсім не займається поточними фінансовими інвестиціями і має невелику суму коштів у доступі. З огляду на це, та співвідношення показників $A1$ та $\Pi 1$ можна легко зазначити проблеми підприємства з терміновими розрахунками.

Також, ми бачимо аномально малу суму на розрахунковому рахунку на 2019 рік, але це було викликано здебільшого касовим розривом, а саме: на час подання звіту підприємство витратило більшу частину доступних грошей й ще не встигло поповнити їх запас за рахунок поточних надходжень.

Згідно формул наведених у першому розділі проведено розрахунки показників (див. табл. 2.4.)

Таблиця 2.4.

Коефіцієнти ліквідності за звітними роками*

Показник	Звітний рік		
	2018	2019	2020
К. абсол. лікв.	0,00710441	0,0003	0,0049
К. швидк. лікв.	0,7023875	0,6281	0,5289
К. покр.	0,90498284	0,8723	0,7258

*Джерело: створено автором

Значення коефіцієнту покриття має бути вище 1, а нормативним для українського бізнесу вважається 1,05. Взагалі, нормативне значення цього показника дуже відрізняється для різних країн та навіть галузей. Так, у середньому, для розвинутих країн нормативне значення є 1,5, але у Німеччині для підприємств конкретно обробної промисловості значення сягає близько 1,712 [21]. Навіть при більш низьких вимогах для нашої країни і в мирний час коефіцієнт покриття не відповідає нормі, більше того, він має чітку динаміку до зниження, що свідчить про низьку ліквідність активів. Значення ж менше одиниці показує високу ризиковість цього підприємства.

Значення коефіцієнту швидкою ліквідності у кращому стані. У міжнародній практиці вважається, що воно має бути не менш, ніж 0,5, при цьому тут також відіграє значення галузь у якій працює підприємство. Для України в нашому випадку в середньому значення цього показника буде 0,6-0,7 [21]. Отже, як ми бачимо, що у 2018-2019 роках коефіцієнт має задовільне значення, та у 2020 він все ж таки не опускається нижче загальних нормативів. Проте, не дивлячись на гарні сьогоденні результати, ми бачимо чітку динаміку до зменшення, а на фоні подібної тенденції за іншими показниками показниками можна зробити висновок щодо погіршення фінансового стану підприємства.

Згідно розрахунків проблемною виглядає ситуація з миттєвою ліквідністю. Допустимими вважаються значення у 0,2-0,5, а оптимальним показник є при 0,2 [21]. В нашому ж випадку при порівнянні з нормативним значенням цього показника очевидно, що підприємство не має достатньо

коштів для покриття неочікуваних витрат. У разі виникнення неочікуваних подій, радикальних та швидких змін кон'юнктури ринку, або інших форс мажорних обставин підприємство буде у незручному становищі. До того ж, з подібними значеннями майже неможливо говорити про нормальний рівень кредитоспроможності підприємства.

Динаміка показника має певну волативність, так з 2018 по 2019 він зменшувався, а з 2019 по 2020 зростав. Незважаючи на це, динаміку значень показника потрібно розглядати як негативну. Разом з тим, варто зазначити, що вагому роль у погіршенні миттєвої ліквідності у 2019 зіграв розрив у платежах.

Аналізуючи ці показники ми бачимо, що підприємство погано справляється з покриттям поточних кредитних зобов'язань, до того ж стан дедалі погіршується, тому доцільно переглянути загальну фінансову політику підприємства. Задля більш ґрунтовних висновків доцільно провести подальший аналіз довгострокової платоспроможності підприємства, з використанням показників фінансової стійкості.

2.3. Оцінка фінансової стійкості підприємства

Аналіз фінансової стійкості підприємства буде проведений за допомогою коефіцієнта фінансової незалежності, коефіцієнта маневреності власних коштів та оцінки забезпеченості запасів і витрат власними та позиковими коштами.

Для розрахунку коефіцієнтів знадобляться дані з балансу підприємства, а саме:

- валюта балансу(активи підприємства);
- необоротні активи;
- власний капітал.

Дані зображено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Данні балансу для розрахунків фінансової стійкості*

Показник	Звітний рік		
	2018	2019	2020
Необоротні активи	7469318	8100965	7718659
Власний капітал	748874	898062	3348374
Валюта балансу	12415480	15309118	16271509

*Джерело: опрацьовано автором на основі [23]

З даних таблиці випливає, що капітал та активи підприємства у цілому зростають, доволі значний був ріст власного капіталу після 2019 року, а ось показники необоротних активів зберігають певну волативність, що говорить про відсутність істотної закупівлі основних засобів (більша частина вартості необоротних активів зосереджена саме у цьому рядку балансу підприємства).

Задля оцінки фінансової незалежності компанії розрахуємо показники:

- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт маневреності власних коштів (див. табл. 2.6.)

Таблиця 2.6.

Коефіцієнти ліквідності за звітними роками*

Показник	Звітний рік		
	2018	2019	2020
К. фін. нез.	0,060317765	0,058662	0,205781
К. ман. вл. кап.	-8,974065063	-8,0205	-1,3052

*Джерело: створено автором

Коефіцієнт фінансової незалежності кожен звітний рік був значно нижчий за норму у 0,5, що говорить про доволі ризиковане становище фірми на ринку, але динаміка показника значно краща ніж у інших. Хоча ми бачимо певну волативність, але загалом за ці роки показник фінансової незалежності сильно виріс. Отже, залежність підприємства від позикових

коштів почала зменшуватися, що вигідно тим паче у сучасних ринкових умовах, коли вартість кредитних коштів підвищилася.

Значення коефіцієнту маневреності власного капіталу знаходяться у набагато гіршому стані, бо вартість необоротних активів значно більша за власний капітал підприємства, що відображено у від'ємному значенні показника. Думки про оптимальне значення цього показника різняться, але навіть до нижчої планки у 0,3 підприємству ще далеко [22]. Проте, з 2019 року по 2020 спостерігається певне покращення значень коефіцієнту маневреності, і хоча наразі вони далекі до нормативних значень показника, тенденція, що намітилася, свідчить про правильні рішення компанії, спрямовані на покращення показників фінансової стійкості.

Для аналізу забезпеченості запасів потрібно порівняти вартість запасів і джерел їх покриття. Забезпеченість розділено на 4 типи:

- абсолютний фінансовий стан;
- нормальний фінансовий стан;
- передкризовий фінансовий стан;
- кризовий фінансовий стан.

Відсутність власного оборотного капіталу, унеможливлює апріорі забезпечення абсолютної фінансової стійкості підприємства.

Загалом, через велику від'ємну частину власного оборотного капіталу, запаси повноцінно формуються за рахунок і довгострокових, і короткострокових позикових коштів. Отже, згідно цього показнику підприємство знаходиться у передкризовому фінансовому стані протягом усіх розглянутих років. До того ж, важко говорити про якусь позитивну динаміку, чи позитивний ефект фінансового менеджменту підприємства.

Великий вплив на фінансову стійкість підприємства має прибуток, бо саме за рахунок нього формуються резерви для погашення зобов'язань перед кредиторами та поліпшується структура капіталу. Тому, доцільно проаналізувати рівень рентабельності для цього підприємства.

З цією метою, зазвичай використовують такі показники як ROA та ROE. ROA – показує рівень рентабельності власних активів підприємства та розраховується як співвідношення прибутку до вартості активів. ROE являє собою рентабельність власного капіталу підприємства, яка розраховується як відношення прибутку до вартості власного капіталу. Проте, в нашому випадку це можливо лише за 2020 рік, з огляду на відсутність чистого фінансового прибутку у двох інших звітних періодах.

Результати розрахунків показників рентабельності представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Показники рентабельності підприємства*

Показник	Рік		
	2018	2019	2020
Фінансовий результат	(8471)	(727460)	2665532
ROA, %	-	-	16,38159
ROE, %	-	-	79,60676

*Джерело: створено автором

Отже, можна зазначити що наприкінці 2020 року завод отримав доволі високі прибутки. Це особливо вплинуло на рентабельність власного капіталу, що пояснюється його відносно невеликою вартістю. Проте розглядаючи рентабельність активів ми бачимо приблизно середній рівень по країні. До того ж не зважаючи на високий прибуток у останньому розглянутому році, варто звернути увагу на збитки попередніх звітних періодів, через які не можливо впевнено зробити оптимістичний прогноз забезпечення прибутковості підприємства .

Отже, з огляду на проведений аналіз, можна констатувати незадовільний стан фінансової стійкості підприємства, близький до критичного, а також ознаки певних позитивних тенденцій.

Висновки за розділом II.

В результаті аналізу стану фінансової стійкості та ліквідності можна зробити наступні висновки:

1. Підприємство має проблеми з покриттям поточних кредитних зобов'язань, до того ж стан дедалі погіршується, тому доцільно переглянути загальну фінансову політику підприємства.

2. Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності та коефіцієнту покриття мають незадовільні значення та в цілому негативну динаміку.

Коефіцієнт швидкої ліквідності хоча і відповідає нормативним значенням, але показує динаміку до зниження. Отже, можна передбачити, що вже через декілька років він теж не досягатиме мінімально допустимих значень.

3. Фінансова стійкість підприємства є недостатньою. Коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт маневреності власних коштів мають доволі низькі значення, останній взагалі знаходиться вже впродовж трьох років в інтервалі від'ємних значень. Проте спостерігається певне поліпшення ситуації, особливо це було помітно впродовж 2019 - 2020 років.

4. Рівень забезпеченості запасів та джерел їх формування свідчить про те, що підприємство знаходиться у передкризовому стані щонайменше 3 роки.

5. У 2018 та 2019 році підприємство звітувало про фінансові збитки, проте варто зазначити наявність високого доходу у 2020 році, завдяки чому рентабельність активів та рентабельність власного капіталу сягнули значень у 16,4% та 79,6% відповідно.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Рекомендації щодо покращення показників фінансової стійкості підприємства АТ «НЗФ»

Методи, які можна використати для покращення стану фінансової стійкості, впродовж тривалого часу є предметом наукових досліджень, адже їх ефективне застосування забезпечує платоспроможність підприємства в довгостроковій перспективі [26].

У контексті управління факторами, що впливають на фінансову стійкість підприємства, варто зазначити, що першочергову увагу слід приділити внутрішнім факторам, тому що на них фірма може впливати безпосередньо, а не лише реагувати на зміни. З цією метою необхідно створити ефективну систему фінансового менеджменту та маркетингу, не допускати надлишкових запасів, або дефіциту товарно-матеріальних цінностей тощо [27].

Фінансова стійкість підприємства передусім залежить від його прибутковості. Отже менеджменту АТ «НЗФ» необхідно зосередити зусилля на розробці заходів збільшення прибутку. Цього можна досягти двома способами: зменшити витрати на виробництво товарів, або збільшити власне сам дохід через ціну, або обсяг продажів.

Шляхи до збільшення обсягу продажів включають в себе:

- стимулювання наявного попиту на продукцію;
- розширення збутової мережі;
- вихід на нові ринки, що передбачає комплексні дослідження нових потенційних ринків збуту для підприємства, вивчення та аналіз можливостей

для проведення наступальної маркетингової політики та навіть випуск повністю нових видів продукції [28].

Проте загалом спосіб та стратегія для розширення обсягу продажів істотно залежить від маркетингової стратегії та фінансового плану підприємства.

Для зниження витрат підприємству доцільно шукати нових постачальників сировини, які забезпечать більш вигідні умови її закупівлі, забезпечити економію ресурсів за рахунок модернізації та оптимізації структури виробництва, зменшити постійні витрати шляхом скорочення надлишкових виробничих потужностей, та інше.

Також, варто зазначити важливість мобілізації вже наявних ресурсів та резервів підприємства. Це можливо за допомогою реструктуризації активів підприємства та сукупності заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу, перетворенням в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства, які зараз не використовуються, або не представляють собою велику цінність при сьогоdnішньому виробництві.

Згідно проведеного аналізу ми бачимо, що підприємство у скрутному стані і це ще більш помітно буде з огляду на війну в країні та її негативні наслідки для усієї економіки загалом. За існуючих умов, можливо виділити три потенційні стратегії підприємства:

- збереження наявної фінансової політики підприємства, що навіть за певної позитивної динаміки економічних показників, є достатньо ризикованим, з огляду на загальне погіршення кон'юнктури ринку в умовах воєнного стану ;

- вихід з ринку через процедуру банкрутства;
- кардинальна зміна маркетингової та фінансової політики з подальшою модернізацією виробництва.

Детальніше розглянемо саме третій шлях. З огляду на фінансовий стан підприємства можливо виділити декілька основних задач для вирішення:

- збільшення частки власного капіталу, у зв'язку з високою вартістю позичкового капіталу та очікуванням її збереження впродовж тривалого часу у майбутньому, навіть після закінчення бойових дій, що дозволить зменшити негативний вплив банківського кредитування на витрати виробництва;

- збільшення ліквідних ресурсів на балансі підприємства;

- виведення підприємства з кризового стану.

Для покращення стану фінансової стійкості та подальшого розвитку підприємства потрібні ресурси і перед тим, як шукати їх ззовні варто звернути увагу на вже наявні речі.

Підприємство має адаптуватися до нових ринкових реалій, провести інвентаризацію оборотних і необоротних активів з подальшою реалізацією непотрібних в умовах реалізації нової стратегії розвитку. У такий спосіб можливо покращити фінансовий стан підприємства в тактичній перспективі. Проте, це потребує також жорсткого контролю за усіма активами підприємствами, щоб вивільнені кошти були витрачені найкращим чином, інакше подібні дії втрачають сенс.

Також, потрібно запровадити систему управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Наприклад, на 2020 рік дебіторська заборгованість сягала 4 630 801 грн. Правильна робота з нею, а саме: контроль та перевірка усіх наявних боржників, своєчасне формування листів з вимогою, жорстке контролювання періоду сплати, своєчасне нарахування пені та подекуди судові рішення цього питання, за відсутністю інших варіантів врегулювання, могли би збільшити прибутковість підприємства. Також, для вирішення цього питання можливе більш широке застосування вексельної форми розрахунків з підприємствами-постачальниками.

Іншого підходу вимагає робота з управління кредиторською заборгованістю. Велика частка кредитних зобов'язань є перед постачальниками, або у вигляді податків (частка банківських кредитів доволі мала), тому тут постає питання про можливість використання комерційного

кредитування та покращення умов контрактів на закупівлю сировини, матеріалів і комплектуючих.

Збільшення прибутковості підприємства шляхом розширення збутової мережі та збільшення обсягу реалізації товарів на разі є дуже складною задачею. Це так, через неможливість безпечного перевезення товарів та фінансові проблеми у багатьох суб'єктів ринку. Водночас, падіння рівня продажів вимагає перегляду виробничих потужностей, фінансового управління та реструктуризації виробництва. Наразі варто переглянути товарну номенклатуру підприємства та скоротити виробництво за окремими товарними позиціями з огляду на потреби ринку. Подібне рішення вимагає повноцінного дослідження попиту на ринку сьогодні, перспектив його зміни у найближчий час та аналіз дій конкурентів та їх пропозицій. Окрім цього потрібно переглянути і можливо змінити постачальників товарів. Отже, підприємству потрібно буде повноцінно переглянути схему виробництва і внести до цього певні зміни.

Після запровадження зазначених заходів, також необхідно ввести постійний моніторинг стану підприємства. Потрібно враховувати як дії підприємства впливають на показники фінансової стійкості та ліквідності та оцінити вплив зовнішніх важелів. Система моніторингу у загальних рисах зображена на рис. 3.1.

Згідно зображеного послідовність дій має бути такою:

1. Бухгалтерський відділ (далі БВ) формує звітність та надає її фінансовому відділу (ФВ).
2. ФВ проводить розрахунки та звіряє показники з стратегією підприємством. При наявності невідповідності ФВ визначає основні важелі, що впливали на подібний стан.

В залежності від важелів, різниться відділ до якого далі буде звертатися ФВ підприємства.

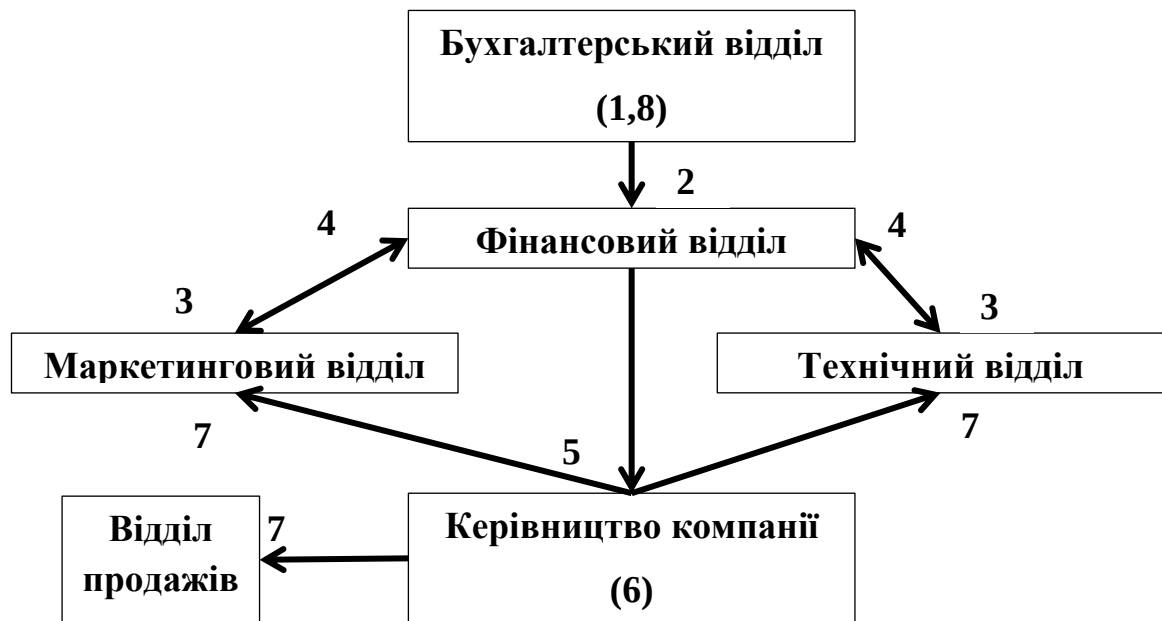

Рис.3.1. Схема дії у системі моніторингу

3. ФВ надає ТЗ для маркетингового відділу на дослідження стану ринку та маркетингових дій підприємства/для технічного відділу на пошук шляхів покращення технічних проблем в виробництві підприємства.

4. Результати дослідження надаються ФВ для аналізу та розрахунку шляхів забезпечення подальших дій підприємства.

5. ФВ подає результати свого аналізу вищому керівництву для подальшого узгодження.

6. Керівництво чи узгоджує зміни, чи повертає до ФВ для подальшої розробки для узгодження певних проблемних місць.

7. Надання від вищого керівництва до маркетингового, технологічного та відділу продажів рішень з приводу операційних змін у політиці підприємства.

8. Отримання нової бухгалтерської інформації та формування БВ звітності у наступному періоді.

Коло дій замикається знову на БВ та перевірці результатів від дій підприємства, так процес управління фінансовою стійкістю та ліквідністю

ніколи не зупиняється, щоб була можливість оперативно реагувати на усі зміни у стані підприємства чи ринку. З додаванням до цього системи раннього попередження та реагування (СРПР) ми отримуємо надійну схему для моніторингу та прийняття подальших рішень.

3.2. Санаційні заходи для підприємства «НЗФ»

Проведена у розділі 2 оцінка фінансового стану підприємства виявила істотні проблеми, зокрема з рентабельністю діяльності і хоча 2020 рік було закінчено з прибутком, очевидно, що НЗФ потребує фінансової санації.

Термін "санація" походить від латинського слова *saпaгe*, що в перекладі означає «оздоровлення» або «видужання». Санація – важлива частина економіки, бо вона дозволяє надати боржнику можливість самозбереження, кредиторам — шанси повернення кредитів у повному обсязі, зберігає народногосподарські зв'язки в економіці, держава не втратить платника податків, працівники — робочі місця [29]. Тому, якщо є підстави щоб вважати економічне становище підприємства не безнадійним, а деякі позитивні значення фінансових показників та наявність прибутку дозволяють так розглядати НЗФ, і є впевненість що проведення певних заходів дозволить досягнути достатнього рівня фінансової стабільності для продовження діяльності, то подібні заходи потрібно обов'язково провести. Загалом згідно Кодексу України з процедур банкрутства санацію можна поділити на досудову та внаслідок прийнятого господарським судом рішення [30].

Першим питанням на яке необхідно відповісти стосується джерел фінансування санаційних заходів. Доцільно використати різні варіанти фінансування, кожен з яких має як свої плюси, так і мінуси.

1. За рахунок внутрішніх ресурсів.

Хоча внутрішні ресурси підприємства доволі виснажені, інакше не було б необхідності в санаційних заходах, але не можна забувати про таке

джерело. Після реалізації заходів, які було запропоновано у попередній частині роботи мають стати доступні певні ресурси, які і можна використати для зміни ситуації.

2. Санація за рахунок власників підприємства.

Доволі привабливий метод з огляду на те, що дозволяє не підвищувати рівень своїх зобов'язань, але несе зовсім інші ризики та проблеми. Такий варіант фінансування можна реалізувати наступними шляхами: додаткові внески до статутного капіталу підприємства, безповоротна фінансова допомога, або виконанням частини зобов'язань за рахунок власників. Перешкодами тут є як проблемність процедури збільшення статутного капіталу, так і негативні податкові наслідки, бо у разі безповоротної фінансової допомоги частину грошей підприємству доведеться сплатити у вигляді податків. Окремим питанням ще є й наявність у власників вільних коштів.

3. Фінансова участь персоналу.

Це можливо досягти шляхом: купівлі працівниками частини акцій, наданні позик підприємству, або погіршенні умов оплати праці. Останній варіант має істотні негативні наслідки у вигляді зниження трудової мотивації та зростання соціальної напруженості. Подібне відноситься і до варіанту з позиками, але додається ще й необхідність сплати відсотків, як і за будь-якого кредиту.

Варіант з купівлею акцій має певні переваги, бо дозволяє не тільки отримати кошти, але й створює матеріальний інтерес персоналу у досягненні загального високого фінансового результату діяльності підприємства. Такий метод можна часто побачити в країнах з розвинутою економікою і переконатися в його ефективності. Проте стан справ в Україні дещо інший. По перше, в умовах нерозвинутого фондового ринку зацікавити працівників отриманням акцій та зазвичай примарними дивідендами важко. По друге, випуск нових акцій та зменшення частки існуючих власників навіть за звичайних умов несе ризик втрати ними контролю над підприємством, що

підтверджується поширеною в Україні практикою рейдерських захоплень з використанням організованих конкурентами ініціатив міноритарних акціонерів.

4. За рахунок кредитів та інвестицій.

Зважаючи на кризовий фінансовий стан підприємства сподіватися на отримання банківського кредиту та залучення інвестицій доволі важко, але цей шлях є можливим, за умови розробки досконалого інвестиційного плану, в якому обґрунтовано внутрішні резерви розвитку. Проте, певні перспективи відкривають державні програми підтримки підприємництва. Прикладом такої є програма «Доступні кредити 5-7-9», чия процентна ставка у декілька разів нижча за минулорічну інфляцію [31].

Інвестиції у підприємство, тим паче у вигляді іноземного капіталу, одночасно і дуже цікавий, і дуже проблемний варіант. З одного боку, привабити інвестиції до підприємства, яке знаходиться біля лінії фронту у активну фазу війни та ще й на фоні масштабних світових фінансових проблем майже неможлива задача. Але з іншого, підприємство показало непоганий рівень рентабельності у 2020 році, до того ж продукція підприємства обіцяє принести багато вигоди в майбутньому. Більшість феросплавів використовуються для металургії, а деякі продукти для будівництва, що з огляду на подальшу відбудову і поточну ситуацію відкриває певні перспективи. Тому, цей варіант рекомендується для реалізації. Також, іноземні інвестиції сприятимуть удосконаленню фінансового менеджменту, зокрема запровадженню на підприємстві сучасної системи контролінгу.

Жодні санаційні заходи не можуть бути ефективними без досконалого фінансового контролінгу, тому можливість використати у процесі досвід інвесторів, або з їх допомогою залучити для цього компетентну сторонню допомогу є однією з найефективніших. Контролінг включає такі функції: інформаційну, планову, консалтингову, координаційну та власне контрольну. Його запровадження на підприємстві дозволить ефективно стежити та

контролювати процес санаційних заходів та їх ефективність, точно аналізувати причини відхилень від планових показників за їх наявності та розробляти необхідні оперативні рішення.

Для відновлення задовільного стану доцільно реалізувати такі санаційні заходи:

- реструктуризація активів для більш ефективного використання;
- закриття нерентабельних виробництв;
- диверсифікація виробництва шляхом перепрофілювання звільнившихся виробничих потужностей;
- реструктуризація кредитної заборгованості
- організація досконалого санаційного контролінгу;
- проведення необхідної технічної модернізації.

3.3. Впровадження системи ранішнього попередження та реагування для управління показниками фінансової стійкості

У сучасній економіці динамічність подій динамічність подій та мінливість ситуацій перевершують будь які очікування і часто реагування на зміни вже після того, як вони відбулися є запізним. Суб'єкти господарювання функціонують в умовах невизначеності і це призводить до неочікуваних та небажаних наслідків, іноді навіть до таких як банкрутство. З огляду на це постає необхідність для створення системи, яка могла б забезпечити своєчасне реагування на зміни умов господарювання, визначення наслідків певних змін та розробку відповідних заходів адаптації.

Основне завдання прогнозування погіршень економічної ситуації полягає в передбаченні та оцінюванні можливої негативної динаміки внаслідок діяльності підприємства, які можуть привести до втрати стану фінансової стійкості, а отже і до банкрутства та ліквідації [32].

Управлінська частина системи ранішнього попередження загалом працюватиме за такими принципами:

- аналіз інформації для СРП;
- оцінка динаміки показників фінансової стійкості;
- аналіз ефективності розподілу активів підприємства;
- перевірка раціональності та цільового використання ресурсів;
- аналіз своєчасного використання ресурсів;
- перевірка ефективності заходів щодо забезпечення стану фінансової стійкості.

Використання системи раннього попередження і реагування вимагатиме від підприємства здійснення комплексного пошуку необхідної інформації, розробку нових та вдосконалення вже наявних способів для управління на основі отриманої інформації про зовнішні та внутрішні чинники.

Головними елементами для функціонування системи є показники та окремі системи показників, що забезпечують підприємству необхідну інформацію. Найчастіше використовуються показники, що зображують стан чотирьох категорій: фінанси підприємства, клієнти, потенціал бізнесу та сьогоденні бізнес процеси [32].

Першим кроком для впровадження системи раннього попередження і реагування є визначення її мети. Для підприємства «НЗФ» в ході роботи метою є досягнення оптимального стану фінансової стійкості та платоспроможності компанії.

Періодична оцінка фінансового стану підприємства має стати основою для прийняття рішень у системі раннього попередження та реагування.

Показниками для оцінки стану фінансової стійкості обрано:

- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт маневреності фінансів;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;

- коефіцієнт загальної ліквідності, або коефіцієнт покриття.

Отже, схема індикаторів стану фінансової стійкості виглядатиме таким чином (див. табл. 3.1.)

Таблиця 3.1

Індикатори стану фінансової стійкості*

Показник	Цільове значення (спрямованість)	Ознаки незадовільного управління
Коефіцієнт фінансової незалежності;	Зростання	Падіння
Коефіцієнт маневреності фінансів;	Зростання	Падіння
Коефіцієнт абсолютної ліквідності;	Зростання	Падіння
Коефіцієнт швидкої ліквідності;	Зростання	Падіння
Коефіцієнт загальної ліквідності,	Зростання	Падіння

*Джерело: створено автором

Для більш точного аналізу фінансового стану підприємства та ефективної розробки рішень, які виходитимуть з даних аналізу варто ввести граничні значення для «коридорів» у цих показниках.

Для встановлення мінімальних граничних значень для показника встановлюються його нормативне значення, тобто 0,5 для коефіцієнту фінансової незалежності та 0,3 для показника маневреності власного капіталу, відповідно до даних з другого розділу обираються значення інших. Максимальним значенням для показників, що оцінюють фінансову стійкість

та платоспроможність підприємства рекомендується значення за якого спостерігатиметься зменшення темпів зростання прибутку.

Прикордонні значення показників для зеленого коридору мають бути встановлені згідно до розробленого підприємством фінансового плану, який враховуватиме усі необхідні зміни та модернізацію.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

1.1. Політика охорони праці на підприємстві «НЗФ»

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [33].

Законодавство про охорону праці складається з закону «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону праці, застосовуються норми міжнародного договору [33].

За дотримання умов безпеки на підприємстві відповідає Служба охорони праці (числ завдання забезпечення безпечних умов праці і профілактика виробничого травматизму) та команда пожежної охорони (що відповідає за забезпечення пожежної та техногенної безпеки) [34].

Компанія працює згідно з інструкціями та правовими актами, проводить інструктажі для всіх співробітників, навчає та перевіряє знання з питань охорони праці.

Виробничі фактори залежно від наслідків, до яких може призвести їх дія, розділяють на небезпечні та шкідливі.

Небезпечний виробничий фактор - фактор, дія якого на працівника за певних умов призводить до травми або різкого погіршення здоров'я.

Шкідливий виробничий фактор - фактор, вплив якого на працівника за певних умов призводить до захворювання або зниження працездатності.

Всі шкідливі виробничі фактори ГОСТ поділяє на наступні групи:

- фізичні;
- хімічні;
- біологічні;
- психофізіологічні, до яких можна віднести важкі та напружені умови праці [35].

Серед шкідливих та небезпечних факторів виробництва на підприємстві для фінансового відділу можна відзначити:

- освітлення, яке може бути як занадто інтенсивним, так і недостатнім, що однаково шкідливо для зору;
- електромагнітні поля;
- електричний струм;
- вплив пилу і аерозолів;
- ризики займання.

Найпоширенішою загрозою є електричний струм. Електричний струм, проходячи через тіло людини, викликає теплові, електролітичні та біологічні ефекти. Термічна дія струму проявляється в опіках окремих частин тіла, пошкодженні високою температурою кровоносних судин, нервових клітин, серця, головного мозку, що призводить до серйозних функціональних розладів.

Електролітична дія струму проявляється в розкладанні органічних рідин, у тому числі крові, що призводить до значних порушень їх фізико-хімічного складу.

Біологічна дія струму проявляється в подразненні і збудженні живої тканини організму, що супроводжується мимовільним скороченням м'язів.

Ураження від струму поділяють ступені:

- I ступінь – судомне, ледве відчутне скорочення м'язів;
- II ступінь – судомне скорочення м'язів, без втрати свідомості;
- III ступінь – судомне скорочення м'язів із втратою свідомості;
- IV ступінь – втрата свідомості і порушення серцево-судинної діяльності та дихання;
- V ступінь – стан клінічної смерті.

Політика підприємства щодо охорони праці спрямована на послідовне зниження рівня шкідливих та небезпечних виробничих факторів шляхом прийняття і реалізації правових, організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних та соціально-економічних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності та проводиться відповідно до Закону України Про охорону праці та Кодексу законів про працю [34].

Принципи, на яких базується політика щодо охорони праці в АТ НЗФ:

- пріоритет життя і здоров'я працівників відносно результатів виробничої діяльності заводу, повна відповідальність роботодавця за створення безпечних і здорових умов праці на виробництві;
- відповідність заходів і засобів, спрямованих на охорону праці, рівню потенційної небезпеки виробничих об'єктів і фактичному стану умов праці на них;
- раціональне поєднання адміністративних і економічних методів управління з переважним розвитком механізму економічного регулювання і мотивації, що забезпечує загальну зацікавленість у створенні умов для безпечного проведення робіт, у дотриманні заходів безпеки, в ефективному використанні коштів, що виділяються на поліпшення умов праці;
- соціальний захист працівників;
- забезпечення соціального партнерства адміністрації, працівників заводу, профспілкової організації, представників (страхових експертів) робочого органу виконавчої дирекції ФССУ у вирішенні питань охорони праці [34].

1.2. Екологічний вплив підприємства «НЗФ»

Стратегічний напрямок екологічної діяльності АТ НЗФ полягає в створенні екологічно безпечних і комфортних умов для життя населення м. Нікополя та навколишніх населених пунктів шляхом зменшення антропогенного навантаження і відновлення навколишнього середовища.

Досягнення цієї мети реалізується за рахунок зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, застосування у виробництві безстічної системи водопостачання з постійним скороченням підживлення зворотних циклів водоспоживання свіжою водою, забезпечення максимальної переробки сировинних матеріалів з мінімальним утворенням відходів і подальшою передачею відходів, у тому числі небезпечних, до ліцензованих організацій для утилізації або захоронення відповідно до чинного законодавства України [34].

З метою скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря підприємством виконується програма природоохоронного будівництва, яка затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради № 680-34/VI від 21.10.2015 року і направлена на переоснащення морально застарілих видів газоочисного устаткування на нові вискоефективні системи газоочищення.

У грудні 2021 року закінчена реконструкція газоочистки з будівництвом комплексу рукавних фільтрів потужністю 1 млн. м³/год. від розвантажувальних частин агломашин № 1, 2 у агломераційному цеху (джерело викиду № 115).

Протягом 2021 року введено в експлуатацію газоочистки В-4, В-6 (РФ-9, РФ10) АГЦ (сертифікат № ДП122211215779 від 17.12.2021). На будівництво газоочисних систем В-4, В-6 у 2021 році освоєно 78,226 млн. грн, загальна вартість об'єкта склала 315 млн. грн. У результаті виконання заходу викиди забруднюючих речовин будуть зменшено на 82,9236 т/рік.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних аспектів та проведеного аналізу на основі підприємства АТ НЗФ можливо зробити наступні висновки:

1. Аналіз теоретичних джерел призводить до висновку, що фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке означає здатність підприємства функціонувати, забезпечувати наявні борги, зберігати кредитоспроможність, розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища.

Щоб підприємство було здатне підтримувати задовільний стан фінансової стійкості варто притримуватися певних принципів:

- принцип раціональної політики залучення позикового капіталу;
- принцип необхідної і достатньої прибутковості;
- принцип підтримки ліквідності функціонуючого капіталу;
- принцип необхідного рівня динамізму функціонування капіталу.

2. Для оцінки фінансової стійкості були обрані показники:

- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- забезпеченості запасів і витрат власними та позиковими коштами.

3. Фінансова стійкість є стратегічним показником, який окрім згаданого вище показує можливість сплачувати свої довгострокові зобов'язання, але в цілому неможливо вчасно сплачувати та обслуговувати свої борги без необхідного рівня вільних коштів. Тому, варто розглядати показники ліквідності для впевненості в можливості своєчасної сплати боргових зобов'язань у необхідний час. Ліквідність доцільно тлумачити як спроможність підприємства перетворити оборотні активи у грошові кошти задля погашення поточних зобов'язань враховуючи терміни їх сплати та наявності прострочених боргів.

4. Існують різні підходи та показники для оцінку стану ліквідності підприємства, але з практичної точки зору були обрані наступні:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності
- коефіцієнт швидкої ліквідності
- коефіцієнт загальної ліквідності, або коефіцієнт покриття

5. Підприємство має проблеми з покриттям поточних кредитних зобов'язань, до того ж стан дедалі погіршується, тому доцільно переглянути загальну фінансову політику підприємства.

6. Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності та коефіцієнту покриття мають незадовільні значення та в цілому негативну динаміку.

Коефіцієнт швидкої ліквідності хоча і відповідає нормативним значенням, але показує динаміку до зниження. Отже, можна передбачити, що вже через декілька років він теж не досягатиме мінімально допустимих значень.

7. Фінансова стійкість підприємства є недостатньою. Коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт маневреності власних коштів мають доволі низькі значення, останній взагалі знаходиться вже впродовж трьох років в інтервалі від'ємних значень. Проте спостерігається певне поліпшення ситуації, особливо це було помітно впродовж 2019 - 2020 років.

Рівень забезпеченості запасів та джерел їх формування свідчить про те, що підприємство знаходиться у передкризовому стані щонайменше 3 роки.

8. У 2018 та 2019 році підприємство звітувало про фінансові збитки, проте варто зазначити наявність високого доходу у 2020 році, завдяки чому рентабельність активів та рентабельність власного капіталу сягнули значень у 16,4% та 79,6% відповідно.

9. З огляду на аналіз у підприємства є три подальші шляхи:

- вихід з ринку (банкрутство)
- притримання нинішньої стратегії
- повна реструктуризація для подальшого існування та розвитку

10. Для покращення стану фінансової стійкості та ліквідності доцільно реалізувати такі заходи:

- розвивати контакти з новими потенційними постачальниками, забезпечити економію ресурсів для зменшення вартості продукції;
- провести реструктуризацію підприємства з огляду на ринкові реалії;
- мобілізувати внутрішні резерви підприємства;
- запровадити більш жорсткий контроль за використанням ресурсів підприємства;
- запровадити систему управління дебіторською заборгованістю;
- провести перемовини з кредиторами з приводу покращення умов кредитування;
- ввести постійний моніторинг показників ліквідності та фінансової стійкості, а також зовнішніх чинників, які впливають на підприємство, та корегувати фінансову стратегію підприємства згідно до результатів моніторингу.

11. З огляду на збитки у 2018 та 2019 році та важкий фінансовий стан пропонується провести ряд санаційних заходів:

- реструктурувати активи для більш ефективного використання;
- розглянути питання щодо закриття нерентабельних виробництв;
- переглянути товарну номенклатуру для перепрофілювання звільнившись виробничих потужностей;
- реструктурувати кредитну заборгованість;
- запровадити санаційний контролінг;
- провести необхідну технічну модернізацію.

Оптимальними джерелами фінансування цих заходів будуть: внутрішні ресурси підприємства та іноземні інвестиції, що дозволить не лише отримати вільні кошти, але й уможливить використання досвіду іноземних партнерів.

12. Було розглянуто можливість створення на підприємстві системи раннього попередження та реагування, метою якої є досягнення оптимального стану фінансової стійкості та платоспроможності компанії.

Для реагування на зміни фінансового стану було обрані показники:

- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт маневреності фінансів;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт загальної ліквідності, або коефіцієнт покриття.

Для встановлення мінімальних граничних значень для показника встановлюються його нормативне значення, тобто 0,5 для коефіцієнту фінансової незалежності та 0,3 для показника маневреності власного капіталу, відповідно до даних з другого розділу обираються значення інших. Максимальним значенням для показників, що оцінюють фінансову стійкість та платоспроможність підприємства рекомендується значення за якого спостерігатиметься зменшення темпів зростання прибутку.

Граничні значення показників для зеленого коридору мають бути встановлені згідно до розробленого підприємством фінансового плану, який враховуватиме усі необхідні зміни та модернізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Докієнко, Л. (2020). Концептуальні підходи до комплексної діагностики фінансової стійкості підприємства . Електронне фахове видання *Підприємництво та інновації*, (14), 25-31. URL: <http://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/362/354>
2. Захарова Н. Ю. Підходи до формування й оцінки фінансової стійкості підприємства. Електронне фахове видання *БІЗНЕСІНФОРМ* № 10 '2020. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/14073/1/6.pdf> (дата звернення 20.05.2023)
3. Ткаленко Я. М, Криниця С. О. Фінансова стійкість підприємства та фактори впливу на неї. Електронне фахове видання *Інтернаука* URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14508993787623.pdf> (дата звернення 20.05.2023)
4. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14–23 березня 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/allfm-2018/paper/view/3806> (дата звернення: 24.05.2023).
5. Ткаченко Є.Ю, Фатюха В.В, Яришко О.В Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. Електронне фахове видання *Гроші, фінанси і кредити*. № 56, 2021. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/24.pdf (дата звернення: 24.05.2023).
6. Коваль О. А, Літус П. Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. Електронне фахове видання *Ефективна економіка*. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/79.pdf (дата звернення: 24.05.2023).

7. Кремень В.М, Щепетков С.Я. Оцінка фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки* № 1 2011. - URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324214421.pdf> (дата звернення 20.05.2023)
8. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак .– Харків : Вид. дім «ИНЖЕК», 2003. – 144 с.
9. Пігуль Н.Г, Клименко А.В, Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. Електронне фахове видання *Приазовський економічний вісник* №1(12) 2019. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/35.pdf (дата звернення 20.05.2023)
10. Рогов Г. К., Зінченко А. І., Пашенко О. В. «Практикум з фінансів підприємств». Рекомендовано науковою радою Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова як навчальний посібник Видавництво НУК. 2019 152 с.
11. Халатур С. М, Бровко Л. І, Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава* №12. 2017 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2017/13.pdf (дата звернення 20.05.2023)
12. Польова Т. В, Кравцова Ю. В. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПРАТ «Бондарівське». Електронне фахове видання *«Ефективна економіка»* №10. 2018 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/35.pdf (дата звернення 20.05.2023)
13. Ткаченко І. П. Фінансовий аналіз: консп. лекц.для студ. усіх форм навч. Кам'янське: ДДТУ, 2018. 223 с. URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl92.pdf>. (дата звернення 20.05.2023)
14. Школьник І. О. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с. URL: <http://cul.com.ua/preview/fash.pdf>. (дата звернення 20.05.2023)

15. Тютюнник Ю. М, Дорогань-Писаренко Л. О, Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник рекомендовано Вченою радою Полтавської державної аграрної академії. Полтава 2020. 436 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8241/> (дата звернення 20.05.2023)
16. Терен Г. М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід* № 8. 2016 URL: http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/Teren_2016.pdf (дата звернення 20.05.2023)
17. Дробязко С, Барвінська-Малайович А, Белялов Т. Управління ризиками в системі фінансової стійкості підприємства сфери послуг. Електронне фахове видання *Risk and Financial Management*. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/347245083_Risk_Management (дата звернення 20.06.2023)
18. Saroj Das, Shyam Venkat, Chi Liquidity Risk Management Information Systems. Liquidity Risk Management 2016. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118898130.ch8> (дата звернення 20.06.2023)
19. Коскун Кангоз М, Секуньо Л. Управління ліквідністю: як оптимізують цей процес у різних країнах. 2020. URL: <https://www.pempal.org/sites/pempal/files/event/2021/%D0%9C%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0> (дата звернення 20.06.2023)
20. Офіційний сайт підприємства АТ «НЗФ» URL: <https://www.nzf.com.ua/Default.aspx?sect=history> (дата звернення 28.05.2023)
21. Лучко М.Р, Жукевич С. М, Фаріон А. І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль:, ТНЕУ, – 2016 – 304 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf> (дата звернення 28.05.2023)
22. Єпіфанова І. Ю, Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність. електронний практикум комбінованого (локального та мережного)

використання / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2022. 144 с. URL:

https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36137/%D0%A4%D0%90%D1%82%D0%B0_%D0%97_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 23.05.2023)

23. Інформаційний портал Smida URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/00186520> (дата звернення 23.05.2023)

24. Marhaendra K. Measurement of Return on Asset (ROA) based on Comprehensive Income and its Ability to Predict Investment Returns. *Ekilibrium Jurnal Ilmiah Bidang Ilmu Ekonomi* №16(1) 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/350163433_Measurement_of_Return_on_Asset_ROA_based_on_Comprehensive_Income_and_its_Ability_to_Predict_Investment_Returns_an_Empirical_Evidence_on_Go_Public_Companies_in_Indonesia_before_and_during_the_Covid-19 (дата звернення 28.05.2023)

25. Delma O. M. Vince T. A. br B. Christina H. N. The Influence of ROE, Intellectual Capital, Leverage, ROA, Liquidity, Dividend Policy on Financial Performance. URL: https://www.researchgate.net/publication/359286472_The_Influence_of_ROE_Intelectual_Capital_Leverage_ROA_Liquidity_Dividend_Policy_on_Financial_Performance_in_the_Food_and_Beverage_Sub_Sector_Manufacturing_Companies_on_IDX_For_The_2018_-_2020_Period (дата звернення 28.05.2023)

26. 15. Корнєва Н. О, Шаповалова І. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств. Електронне фахове видання *Економіка і науки* №5.1 2015. URL: http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/16_13.pdf (дата звернення 25.05.2023)

27. Юрій Е.О, Руснак Т.В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Електронне фахове видання *Економіка і суспільство* №16 2018. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/85.pdf (дата звернення 25.05.2023)

28. Тимошик Н. С. Шляхи підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. 2011. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/> (дата звернення 25.05.2023)
29. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства. а: навчальний посібник. / І.М. Зеліско, 355 с. Київ 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78041013.pdf> (дата звернення 25.05.2023)
30. Кодекс України з процедур банкрутства від 15.04.2023 №2597-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення 25.05.2023)
31. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» (за даними міністерства фінансів України) URL: <https://bdf.gov.ua/uk/dlya-pidpryemstv> (дата звернення 25.04.2023)
32. Сітак І.Л, Мурашко І.М Система раннього попередження та реагування як засіб забезпечення стійкості підприємства Електронне фахове видання *Приазовський економічний вісник* №2(13) 2019. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80893/1/Hrytsenko_sustainability_paper.pdf (дата звернення 10.06.2023)

Додатки